

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА, СЛУЖБА В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

УДК 316.48:005.574:35](1-87:477
DOI 10.36030/2310-2837-1(96)-2020-5-12

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ: УКРАЇНСЬКІ ТА ЗАРУБІЖНІ ПРАКТИКИ

В. А. Грабовський,

Національна академія державного управління при Президентові України

Ю. О. Рак,

Національна академія державного управління при Президентові України

У статті досліджено процес становлення інституту медіації та проаналізовано зарубіжний досвід його функціонування. З'ясовано, що медіація є причиною виникнення суперечностей між соціологами, політиками та юристами, оскільки медіація виступає альтернативним способом урегулювання конфлікту. На основі проведеного аналізу зазначено, що для України посередництво при розв'язанні суперечок і конфліктних ситуацій набуло поширення в кінці 2013 – на початку 2014 р. Особливо необхідність цього виникла у процесі проведення реформування системи місцевого самоврядування та політики децентралізації. Зазначено, що протистояння між гілками влади та делегування певних повноважень призвело до виникнення конфліктних ситуацій у державних органах не тільки на центральному, а й на регіональному та місцевому рівнях.

Ключові слова: медіація; медіатор; конфлікт; вирішення спорів; імплементація.

FEATURES OF ESTABLISHMENT AND TRENDS OF MEDIATION INSTITUTE DEVELOPMENT: UKRAINIAN AND FOREIGN PRACTICES

V. A. Grabovskiy,

National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

Yu. O. Rak,

National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

The process of becoming a mediation institute is investigated in the article and foreign experience of its functioning is analyzed. Mediation has been found to be the cause of controversy and controversy on the part of sociologists, politicians and lawyers, as mediation is an alternative way of resolving conflict. Based on the analysis, it was noted that for Ukraine, mediation in the settlement of disputes and conflict situations became widespread in late 2013 – early 2014. The confrontation between the branches of power and the delegation of certain powers has led to conflicts in state bodies not only at the central but also at the regional and local levels.

Keywords: mediation; mediator; conflict; dispute resolution; implementation.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасному світі особливого значення набувають механізми саморегулювання суспільних відносин. Одним з таких механізмів виступає медіація. Активність та відповідальність учасників цивільного процесу дають змогу державам делегувати частину своїх повноважень інститутам громадянського суспільства щодо несудового вирішення спорів за участю третьої незалежної сторони – медіатора. Історично медіація була невід'ємним соціальним інститутом у багатьох країнах упродовж століть, хоча отримала чіткі форми й законодавче закріплення нещодавно. Україна в цьому контексті лише починає імплементувати практичний досвід зарубіжних країн. Виходячи з цього актуальним

на сьогодні постає питання загального розуміння медіаційної культури та її застосування в Україні.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. До проблем, пов'язаних з причинами виникнення суперечностей у суспільстві, зверталися ще Платон й Арістотель, Н. Маккіавеллі і Т. Гоббс, Ж.-Ж. Руссо та І. Кант, Г. Гегель і К. Маркс, М. Вебер, В. Парето та Г. Зіммель. Сучасні конфліктологічні теорії викладено в працях Т. Парсонса, Н. Смелзера, Л. Козера, Р. Дарендорфа, К. Боулдінга та ін. Серед українських науковців, які активно розробляють конфліктологічну проблематику не лише на теоретичному рівні, а й у практичному спрямуванні, варто відзначити В. Землянську, Л. Герасіну, Н. Осіпову, І. Панову, Д. Проценко, Ю. Роз-

© Грабовський В. А., Рак Ю. О., 2020

ман, І. Сенюту та інших науковців (Грень, 2017, с. 30; Землянська, 2004, с. 135).

Мета статті – аналіз тенденцій розвитку інституту медіації та можливість імплементації кращих зарубіжних практик в Україні.

Виклад основного матеріалу. Оскільки конфлікти є невід’ємною частиною людської природи, то до медіації в тій чи іншій формі люди вдавалися здавна. Намагаючись знайти інформацію про перше застосування медіації в історії, багато з авторів згадує та цитує уривки з Біблії. Вирішення спорів вождями племен в Африці, система вирішення спорів у Китаї та в єврейській культурі проіснували тисячі років. На прикладі азіатських країн, на відміну від західної цивілізації, примирливі несудові методи врегулювання спорів є першочерговим кроком, а вже діяльність судів сприймається як альтернативний засіб (Грень, 2017, с. 154). Розкрити суть механізмів розв’язання конфліктів у традиційних суспільствах Далекого Сходу неможливо, не взявши до уваги особливості культури, головними чинниками формування якої є світоглядні та морально-етичні принципи. На прикладі Китаю можна зазначити, що Народний Комітет медіації щорічно вирішує понад 7,2 млн спорів (Шкелебей, 2012, с. 180).

Феномен західної медіації характеризується, передусім, організованими спробами інституціоналізувати її на основі оплачуваної професії медіатора з використанням для цього механізмів правового регулювання. Реалізуються ці послуги через створені державні, громадські та комерційні організації. Вони забезпечують відповідну підготовку спеціалістів, а також здійснюють маркетинг медіаційних послуг, приймають заявки від населення, організовують проведення і моніторинг процедур медіації. Натомість держава забезпечує законодавчу базу для діяльності професійних посередників, визнає легітимність і корисність цієї діяльності, сприяє поширенню практики медіації.

Як окремий інститут медіація вперше оформилася на початку 60-х рр. минулого століття у США та поступово поширилася на всі сфери життя американського суспільства. Так, «Конференція імені Р. Паунда. Причини невдоволеності населення адмініструванням системи правосуддя в США» (Паундівська конференція), яка була проведена в 1976 р., закликала до популяризації та активного запровадження альтернативних способів вирішення спорів, і серед цих способів провідну роль відігравала медіація. Подальше поширення медіації у США та інших країнах За-

ходу зумовило низку причин, серед яких можна виділити значну тривалість судових рішень, високу вартість судових зборів, корупцію в органах судової влади тощо (Медіація: о чем).

У перші роки медіація мала добровільний характер, коли учасники спору чи конфлікту самі обирали посередників, а згодом вона стала інститутом публічного процесуального права, що було спричинене зменшенням завантаженості судів.

Загалом у США та країнах англосаксонської системи права існує практика запровадження медіації як досудового етапу розгляду окремих спорів у суді (Галупова, 2016, с. 83). При цьому варто констатувати, що на сьогодні інститут медіації у США набув такої популярності, що без участі медіаторів не відбувається жодних важливих переговорів у сферах публічного управління та адміністрування, економіки, бізнесу. Крім законодавчого регулювання діяльності медіаторів на федеральному рівні, у США існує Національний інститут вирішення конфліктів, діяльність якого спрямована на пошук нових ідей та методів медіації. Також законодавство США регулює діяльність численних державних і приватних служб медіації. В країні виходять численні періодичні видання, присвячені медіації, серед них найбільш популярним є Щоквартальний журнал з медіації (Особливості правового).

Головним нормативно-правовим актом, який об’єднав 2 500 законів про посередницьку діяльність у штатах, є Єдиний Акт про медіацію 2001 р. (або Уніфікований закон США «Про медіацію»), що мав на меті закликати сторони вирішити більшість спорів ще до судового засідання (Кисельова, 2014, с. 227).

У Канаді часто роль медіатора відіграє суддя, який пропонує сторонам спору чи конфлікту знайти компроміс, не доводячи справу до судових інстанцій, при цьому суддя-медіатор може відмовитися від процедури медіації, якщо сторони не можуть узгодити власні позиції або одна зі сторін діє нечесно. Разом з тим у провінції Квебек сторони спору мають вибір: або звернутися до приватного медіатора, який працює при суді, або прийняти послуги посередництва судді-медіатора (Піпьяк, 2018, с. 324).

У Великій Британії перші паростки медіації з’явилися ще в 70-х рр. минулого століття, однак як справжній інститут вона оформилася лише через 20 років, чому сприяла поява некомерційних організацій, які популяризували медіацію серед юристів та громадян країни. В останні роки до послуг медіаторів звертається все більше людей. У зв’язку з цим було створено велику кількість

організацій, які контролюють діяльність медіаторів, визначають їхню компетентність та якість наданих послуг.

Законодавство Великої Британії передбачає, що перш ніж звернутися до суду, сторони спору чи конфлікту повинні пройти так звану процедуру MIAM (Mediation Information & Assessment Meeting), що передбачає зустріч з медіатором, який пояснює сторонам конфлікту, яким чином буде здійснюватися медіація, скільки зустрічей необхідно провести з медіатором та яка буде вартість послуг посередника. При цьому послуги медіації можуть бути безкоштовними або мати часткову вартість, якщо сторони не можуть оплатити послуги медіатора. Є варіанти проведення медіації із залученням асистента чи навіть кількох медіаторів від різних сторін, а також по телефону або через мережу «Інтернет». Як правило, процес медіації триває один або кілька днів (Зарубежний опыт правового).

Щорічно у Великій Британії проводиться до 9 500 медіацій, під час яких 75 % суперечок вирішують упродовж дня, а ще 11 % – за кілька днів, при цьому завдяки процедурі медіації щорічно економиться до 2,4 млрд фунтів шляхом зменшення юридичних витрат, збереження ділових відносин та скорочення втрат робочого часу (Грень, 2017, с. 84).

В Австралії початок розвитку медіації припадає на 1980-ті рр., коли виникли перші організації, які надавали послуги з посередництва. У 1997 р. був ухвалений Акт про медіацію, який регулює процедуру медіації, статус медіатора та сторін конфлікту. Зазначений акт є узагальнюючим документом регулювання цієї процедури, а в кожному штаті було схвалене власне законодавство, що регулює процес медіації.

Медіацію в Австралії здійснюють переважно приватні медіатори. Для регулювання статусу та діяльності медіаторів, крім нормативно-правових актів, австралійські організації медіаторів підготували низку збірників рекомендацій, правил поведінки та кодексів медіаторів.

В Індії, яка тривалий час була Британською колонією та значною мірою успадкувала її законодавство, розвиток медіації розпочався ще з 1947 р., коли країна здобула незалежність, і був пов'язаний з ухваленням Закону «Про вирішення промислових спорів». Медіація в цій країні в останні десятиліття набула розвитку в різних сферах, у тому числі в судовій та цивільно-правових спорах. Діяльність медіаторів регулюють, зокрема, Міжнародний центр з альтернативного вирішення спорів; Проектний комітет з медіації та

процедур примирення; також були створені відповідні установи при судах із залученням суддів, адвокатів та нотаріусів, що сприяло підвищенню довіри до судової системи з боку індійських громадян (Зарубежний опыт).

У Польщі медіація регулюється Кодексом цивільного та кримінального судочинства, Законом «Про судові збори в цивільних справах», іншими законодавчими та нормативно-правовими актами, що визначають та деталізують процес медіації. Згідно з польським законодавством медіація буває двох типів: позасудова, що здійснюється на підставі чи договору, або схвалюється рішенням суду щодо врегулювання спору. Укладений у результаті медіації договір скріплюється протоколом та відправляється до суду для одержання виконавчого листа, щоправда, суд може скасувати дію договору, якщо він суперечить чинному законодавству, моральним принципам та законним інтересам працівника (Зарубежний опыт).

Законодавство Польщі передбачає, що діяльність медіаторів можлива лише за умов, коли вони, маючи відповідну кваліфікацію, пройдуть реєстрацію в судовій інстанції. За свою роботу вони отримують винагороду з державного бюджету.

Важливу роль у координації діяльності медіаторів відіграє Польський центр медіації, який було офіційно створено в 2000 р., хоча він розпочав свою діяльність ще в 1992 р. Цей центр має 50 представництв та об'єднує понад 1 тис. членів, вирішує питання в усіх сферах суспільного життя; до його діяльності також залучаються державні (судді, прокуратура, поліція), громадські органи та приватні установи (Подковенко, 2016, с. 28).

Нормативно-правові акти багатьох держав-членів ЄС передбачають підпорядкування асоціацій медіаторів та окремих медіаторів Міністерству юстиції.

Наприклад, в Австрії був ухвалений Федеральний закон про медіацію (2004 р.), який регулює підготовку медіаторів та особливості процедури медіації. Також існує окремий департамент Міністерства юстиції, що надає послуги медіації, і приватна Асоціація апробації та соціальної роботи, що має власну систему управління й контролю якості надання послуг, але вона діє та фінансується в рамках Міністерства юстиції Австрії. Медіатори повинні мати фахову освіту з права, соціальної роботи чи психології та пройти обов'язкові курси з ведення програм медіації, а сама діяльність медіаторів визнана як професія (Особливості правового забезпечення).

У Чехії послуги з медіації надає державна Служба апробації та медіації, яка має свої представництва в усіх регіонах країни. Медіаторами, як правило, стають фахівці з права та соціальних наук за умов проходження спеціального тренінгу.

У Франції послуги з медіації є безкоштовними та надаються громадськими організаціями, а медіатори проходять акредитацію в прокурора та укладають контракт з Міністерством юстиції Франції. У такому разі вони одержують з державного бюджету винагороду за надані послуги.

Французьке законодавство передбачає передачу будь-яких справ до посередників, якщо вони не загрожують публічному порядку у сфері соціальної та економічної діяльності. У зв'язку із цим у Франції був ухвалений Закон від 16 листопада 2011 р. № 2011-1540, який регулює процедуру проведення медіації. Цей закон регламентує дію застосування директиви 2008 р. щодо вирішення спорів усередині країни, але він не поширюється на спори щодо працевлаштування та діяльності органів публічної влади (Медіація: європейський). У Франції тривалість підготовки медіатора становить 560 академічних годин, з яких 70 годин припадає на практичні заняття.

У Німеччині інститут медіації вперше з'явився в 1984 р. як пілотний проєкт у Брауншвейзі, Кельні та Мюнхені, а в 1987 р. – у Дюссельдорфі та Штутгарті. В наступні роки медіація поширилася по всій території країни та охопила різні сфери суспільно-політичного та соціально-економічного життя, при цьому як посередники часто залучалися органи публічної влади.

Інститут медіації в Німеччині регулюється адміністративним законодавством та Кримінальним кодексом, при цьому Закон від 10 липня 1990 р., ухвалений як доповнення до Закону «Про ювенальну юстицію» (1953 р.), дає змогу прокуророві та судді припинити справу, якщо сторони домовляться між собою.

Нині в цій країні існує багато асоціацій та служб (державних, громадських та приватних), які здійснюють медіацію та провадження сотень справ і фінансуються з різних джерел, а кожна із земель може розробляти власні нормативно-правові акти та рекомендації щодо діяльності медіаторів.

В Італії Сенат у 2009 р. Законом № 69 запровадив медіацію як обов'язковий етап судочинства в спорах цивільного та комерційного значення. Сторони конфлікту мають зустрітися за участю медіатора не пізніше ніж за 15 днів з моменту подання запиту на проведення медіації. Крім того, в країні був створений національний реєстр органі-

зацій медіаторів під егідою Міністерства юстиції, встановлювалися процедура та реклама медіації, а також платня за послуги медіаторів. Крім загального закону про медіацію, в Італії також було схвалено цілу низку законодавчих актів, які регулюють процедуру мирного розв'язання спорів та суперечок шляхом медіації (Кисельова, 2014, с. 233).

Закон «Про медіацію (посередництво)» Болгарії, крім регулювання медіації, визначає посередництво як добровільний інститут та акцентує увагу на ролі медіатора у вирішенні спорів, у тому числі адміністративного характеру, між фізичними та юридичними особами. Також у законі визначено основні принципи медіації та правовий статус медіатора (Подковенко, 2016, с. 28–29).

На відміну від значної частини країн світу, інститут медіації не закріплений у Нідерландах на законодавчому рівні, хоча в останні роки медіація активно розвивається в цій країні. Медіаційна культура у великих масштабах упроваджується у роботу державних та муніципальних органів, що, у свою чергу, сприятиме розробці законопроектів у цій сфері. Особливо активно медіація застосовується під час вирішення податкових спорів. Загалом майже 90 % нідерландських громадян та приблизно дві третини податківців позитивно оцінюють роль медіації та не бажають звертатися до суду, оскільки в кожному такому випадку держава заощаджує від 20 до 50 тис. євро (Зарубежный опыт).

У свою чергу, в Бразилії вже розроблено кілька законопроектів щодо запровадження медіації в різні сфери життєдіяльності, при цьому сторони спору чи конфлікту, перш ніж подати заяви до суду, зобов'язані звернутися до послуг медіатора.

У Російській Федерації в 2010 р. був ухвалений Федеральний закон «Про альтернативну процедуру врегулювання спорів за участю посередника або про процедуру медіації» (вступив у дію в 2011 р.), який передбачає для учасників спору право звернутися до медіатора як у досудовому порядку, так і під час судового засідання. При цьому процедура медіації не повинна перевищувати 60 днів з моменту звернення до посередника, а професійними медіаторами мають бути особи, які досягли 25-річного віку.

На відміну від Російської Федерації, Закон Республіки Казахстан «Про медіацію» (від 28 січня 2011 р.) надає медіаторам більше повноважень, однак дія цього закону не поширюється на спори, коли однією зі сторін є державний орган. Законом регулюється процедура медіації, а також сфери застосування посередництва за участю фізичних та юридичних осіб (Медіація: о чем).

Розглядаючи медіацію в зарубіжних країнах, варто спинитися і на зарубіжному досвіді підготовки медіаторів, який відрізняється залежно від тієї чи іншої країни, що буде корисним для України при розробці навчальних курсів з медіації та підготовки професійних медіаторів.

Нарешті, важливим складником правового регулювання посередництва в зарубіжних країнах є створення так званого реєстру медіаторів. Їхній досвід буде корисним для України, що дасть змогу громадянам отримати інформацію про медіаторів, їхню кваліфікацію, досвід роботи та вартість послуг посередництва.

У світовій практиці виділяють три основних способи реєстру медіаторів залежно від суб'єкта ведення реєстру:

- «державний орган (міністерство юстиції, суд чи інший спеціально створений орган) – Грузія, Угорщина, Болгарія, Греція, Хорватія, Італія, Австрія, Португалія, США, Польща;
- монополія однієї неурядової організації – Латвія, Велика Британія, Австралія, Нідерланди;
- ведення реєстру медіаторів необмеженою кількістю організацій – Німеччина, Швеція, Чехія, Франція, Ірландія» (Лиско).

На міжнародному рівні ухвалено такі важливі документи стосовно медіації, як: Рекомендація Rec (2002 р.) 10 державам-членам Ради Європи щодо медіації в цивільних справах, Європейський кодекс поведінки медіатора, Єдиний закон про медіацію (США), Федеральний закон про медіацію (Австрія), Модельний закон про міжнародні комерційні процедури ООН.

Наприклад, Рекомендація Rec (2002 р.) 10 державам-членам Ради Європи щодо медіації в цивільних справах встановлює певні правила для медіації, яким є процес, де медіатор допомагає сторонам спору провести переговори та досягти компромісу зі спірних питань.

На міжнародному рівні в 2002 р. Комісією ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) був ухвалений Типовий закон «Про міжнародну комерційну погоджувальну процедуру», що визначає головні принципи процедури медіації, коли сторонами спорів виступають представники різних країн (Кисельова, 2014, с. 228).

У країнах ЄС 21 травня 2008 р. була схвалена Директива 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європи про певні аспекти медіації в цивільних і комерційних справах, яка передбачала закріплення головних принципів проведення та запровадження механізму медіації в національне законодавство держав-членів ЄС до 21 травня 2011 р. Згодом ця Директива про медіацію була

ратифікована майже всіма державами-членами ЄС і застосовувалася в адміністративних, цивільних та кримінальних спорах (Медіація: європейський). Ця директива уповноважувала суддів пропонувати сторонам спору, перш ніж звернутися до суду, пройти процедуру медіації; передбачала укладання угоди за результатами медіації; забезпечувала професійну підготовку медіатора та його конфіденційність під час та після процесу медіації. Крім того, у 2004 р. був ухвалений вже згадуваний Європейський кодекс поведінки для медіаторів.

На сьогодні можна виділити основні підходи щодо державного регулювання процедури медіації в країнах ЄС:

- високий рівень урегульованості процедури медіації з боку держави (наприклад в Австрії);
- низький рівень урегульованості процедури медіації (у Великій Британії та Нідерландах на законодавчому рівні регулюється лише оплата послуг медіатора);
- поміркована урегульованість процедури медіації (Німеччина).

Посередництво при вирішенні суперечок і конфліктних ситуацій набуло поширення в Україні після здобуття незалежності. Водночас зміни, які відбулися в нашій державі після революційних подій кінця 2013 – початку 2014 рр., особливо реформування місцевого самоврядування шляхом проведення політики децентралізації влади, яка передбачає наділення представницьких органів територіальних громад ширшими повноваженнями, в тому числі у фінансовій сфері, зумовили поширення медіаційної культури в публічному управлінні та адмініструванні. Адже протистояння між різними гілками влади та конфліктні ситуації всередині кожної з них відбуваються не лише на центральному, а й на регіональному та місцевому рівнях. Слід зазначити, що відсутність виконавчих органів місцевого самоврядування на обласному, районному рівнях та в м. Києві, функції яких виконують місцеві державні адміністрації, значною мірою не сприяє ефективному здійсненню повноважень органами місцевого самоврядування, що призводить до конфліктних ситуацій між ними.

В Україні певні елементи примирення сторін були зафіксовані в «Руській Правді» Ярослава Мудрого та пізніших її редакціях, Литовських статутах XVI ст., козацькому звичаєвому праві, що значною мірою було відображено в «Правах, за якими судиться малоросійський народ» XVIII ст., Конституції Пилипа Орлика 1710 р., а з установами радянської влади на території України подібна практика зникла до початку 90-х рр. XX ст.

Обов'язковим та найголовнішим складником медіації є медіаційний договір, з якого, власне кажучи, і починається процедура медіації. Ще проєкт Закону України за 2011 р. визначав медіаційний договір як «домовленість сторін конфлікту (спору) з медіатором та/або організацією, що забезпечує проведення медіації, про порядок та умови надання послуг з медіації». Укладання медіаційного договору передбачається і проєктом Закону України «Про медіацію» від 17 грудня 2015 р. (Про медіацію, 2011), який було розглянуто в першому читанні, та проєктом Закону «Про діяльність в сфері медіації» від 5 липня 2019 р.

Щоб запобігти конфліктним ситуаціям в органах публічної влади та здійснювати контроль за її діяльністю, в Україні була сформована система адміністративної юстиції, яка представлена адміністративними судами України. Адміністративні суди, розглядаючи щорічно сотні тисяч різноманітних справ, часто виступають посередниками при вирішенні спорів в органах публічної влади, дають змогу налагодити ефективну роботу державних органів та органів місцевого самоврядування.

З метою поширення культури медіації у сфері публічного управління та адміністрування, а також сприяння консолідації зусиль органів державної влади та органів місцевого самоврядування, організацій громадянського суспільства та підприємницьких кіл у вирішенні різноманітних конфліктних ситуацій в Національній академії державного управління при Президентові України за участю Гамбурзького університету (Німеччина) у 2019 р. було створене «Бюро медіації». Також передбачається відкриття двох регіональних представництв бюро в Одеській та Луганській областях.

Висновки. Медіація – не новація. Залучення авторитетних людей до виконання ролі посередника відоме з давніх часів. Медіація давно вико-

ристовується в різних сферах людської діяльності для стимулювання ефективного спілкування між сторонами та надання допомоги в пошуку взаємоприйнятних рішень.

Медіацією є вид діяльності, яка спрямована на розв'язання спорів між сторонами конфлікту за допомогою третьої сторони – медіатора. Посередництво як явище виникло з моменту створення людських цивілізацій та пройшло тривалий шлях розвитку, але як правовий інститут медіація оформилася в другій половині XX – на початку XXI ст. Упродовж останніх десятиліть медіація стала популярною як у державах «західного світу» (США, Канаді, Австралії, країнах ЄС), так і в державах колишнього СРСР, «мусульманського світу», Індії, Китаї, Японії, країнах Латинської Америки.

Не оминув цей процес і Україну, в якій суспільство в останні десятиліття все більше звертається до послуг медіаторів. Посередництво при вирішенні суперечок і конфліктних ситуацій набуло поширення в Україні після здобуття незалежності. У багатьох державах світу інститут медіації закріплений на законодавчому рівні, натомість Україна лише стала на цей шлях. В Україні сьогодні склалася унікальна ситуація, коли практика використання процедури медіації, хоч і незначна, проте випереджає нормативне регулювання. Проте на сьогодні Україна недостатньо впроваджує та популяризує інститут медіації на законодавчому рівні. Можна спрогнозувати, що в найближчому майбутньому в українському законодавстві на основі європейського досвіду проведення медіації буде запроваджено цей справді прогресивний підхід до розв'язання конфліктів, що стане конкретним механізмом забезпечення права сторін на примирення та сприятиме формуванню позитивного іміджу країни серед світової спільноти.

Список використаних джерел

- Грень Н. М. Реалізація права людини на справедливий суд шляхом процедури присудової медіації: теоретико-правове дослідження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2017. 250 с.
- Шкелебей В. А. Угоди про примирення й визначення винуватості в кримінальному процесі України та інших країнах: порівняльний аналіз. *Наук. вісн. Нац. акад. внутр. справ*. Київ, 2012. № 6. С. 179–188.
- Медіація: о чём говорит зарубежный опыт. URL: https://www.norma.uz/nashi_obzori/mediaciya_o_chem_govorit_zarubejnyy_opyt
- Галупова Л. І. Міжнародний досвід запровадження медіації як альтернативного способу вирішення кон-

References

- Hren, N. M. (2017). Realizatsiia prava liudyny na spravedlyvyi sud shliakhom protsedury prysudovoi mediatsii: teoretyko-pravove doslidzhennia [Exercising the right of a person for a fair trial procedure by means of pre-trial mediation: theoretical and legal research]. Lviv. 250 p. [in Ukrainian].
- Shkelebei, V. A. (2012). Uhody pro prymyrennia y vyznachennia vynuvatosti v kryminalnomu protsesi Ukrainy ta inshykh krainakh: porivnialnyi analiz. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav* [Agreements on reconciliation and determination of culpability in the criminal process of Ukraine and other countries: a comparative analysis]. Kyiv. N 6. P. 179–188 [in Ukrainian].

- фліктів в мережі Інтернет: матеріали кругл. столу, м. Одеса, 17 черв. 2016 р. Одеса, 2016. С. 81–84.
- Особливості правового забезпечення медіації в деяких зарубіжних країнах: досвід для України. URL: <http://sd-vp.info/2017/osoblivosti-pravovogo-zabezpechennya-mediatsiyi-v-deyakih-zarubizhnih-krayinah-dosvid-dlya-ukrayini/>
- Кисельова Т. Правове регулювання відносин із надання послуг медіації в зарубіжних країнах. *Право України*. 2014. № 11. С. 225–245.
- Пипяк М. І. Медіація в адміністративному процесі в Україні: сучасний стан і напрями розвитку. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 4. С. 322–325.
- Зарубежний опыт правового регулирования процедуры медиации. URL: <https://legalscience.ru/images/PDF/2019/34/zarubezhnyj-opyt.pdf>
- Медіація: конфіденційна та швидка нейтралізація конфлікту при мінімумі витрат. URL: <https://evris.law/uk/statija-mediacija-konfidencijna-ta-shvidka-nejtralizacija-konfliktu-pri-minimumi-vitrat/>
- Лиско А. Реєстри медіаторів: зарубіжний досвід. URL: <http://mediation.lviv.ua/2016/03/12/>
- Медіація: європейський досвід і українські реалії. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/mediaciya-evropeyskiy-dosvid-i-ukrayinski-realiyi.html>
- Про медіацію: Закон України від 21.02.2011 № 8137 (проект). URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF_6A100A.html
- Землянська В. Вивчення досвіду Польщі у сфері медіації. *Право України*. 2004. № 3. С. 135–137.
- Подковенко Т. О. Інститут медіації: зарубіжний досвід та українські перспективи. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. № 1. С. 26–31.
- Характеристика інституту медіації на прикладі Німеччини. URL: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=121946>
- Mediacija: o chjom govorit zarubezhnyj opyt [Mediation: what is the experience of foreign countries]. Retrieved from: https://www.norma.uz/nashi_obzori/mediaciya_o_chem_govorit_zarubezhnyj_opyt
- Halupova, L. I. (2016). Mizhnarodni dosvid zaprovadzhennia mediatsii yak alternatyvnoho sposobu vyrishennia konfliktiv v merezhi Internet [International experience in introducing mediation as an alternative way to resolve conflicts on the Internet]. Odesa. P. 81–84 [in Ukrainian].
- Osoblyvosti pravovoho zabezpechennia mediatsii v deiakykh zarubizhnykh krainakh: dosvid dlia Ukrainy [Features of legal support for mediation in some foreign countries: experience for Ukraine]. Retrieved from: <http://sd-vp.info/2017/osoblivosti-pravovogo-zabezpechennya-mediatsiyi-v-deyakih-zarubizhnih-krayinah-dosvid-dlya-ukrayini/>
- Kyselova, T. (2014). Pravove rehuliuвання vidnosyn iz nadannia posluh mediatsii v zarubizhnykh krainakh [Legal regulation of relations on the provision of mediation services in foreign countries]. *Pravo Ukrainy*. N 11. P. 225–245 [in Ukrainian].
- Pypiak, M. I. (2018). Mediatsiia v administratyvnomu protsesi v Ukraini: suchasnyi stan i napriamy rozvytku. *Porivnialno-analitychne pravo* [Mediation in the administrative process in Ukraine: the current state and directions of development]. Uzhhorod: N 4. P. 322–325 [in Ukrainian].
- Zarubezhnyj opyt pravovogo regulirovanija procedury mediatsii [Foreign experience in legal regulation of mediation]. Retrieved from: <https://legalscience.ru/images/PDF/2019/34/zarubezhnyj-opyt.pdf>
- Mediatsiia: konfidentsiina ta shvydka neutralizatsiia konfliktu pry minimumi vytrat [Mediation: Confidential and rapid conflict resolution with minimal cost]. Retrieved from: <https://evris.law/uk/statija-mediacija-konfidencijna-ta-shvidka-nejtralizacija-konfliktu-pri-minimumi-vitrat/>
- Lysko, A. Reiestry mediatoriv: zarubizhnyi dosvid [Mediators' registers: foreign experience]. Retrieved from: <http://mediation.lviv.ua/2016/03/12/>
- Mediatsiia: yevropeyskiy dosvid i ukrainski realii [Mediation: European experience and Ukrainian realities]. Retrieved from: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/mediaciya-evropeyskiy-dosvid-i-ukrayinski-realiyi.html>
- Pro mediatsiiu. Zakon Ukrainy vid 21.02.2011 № 8137 (proekt) [About mediation. Law of Ukraine dated 21.02.2011 N 8137 (draft)]. Retrieved from: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF_6A100A.html
- Zemlianska, V. (2004). Vychennia dosvidu Polshchi u sferi mediatsii [Studying Polish experience in the field of mediation]. *Pravo Ukrainy*. N 3. P. 135–137 [in Ukrainian].
- Podkovenko, T. O. (2016). Instytut mediatsii: zarubizhnyi dosvid ta ukrainski perspektyvy [Mediation Institute: Foreign Experience and Ukrainian Perspectives]. *Aktualni problemu pravoznavstva*. N 1. P. 26–31 [in Ukrainian].
- Kharakterystyka instytutu mediatsii na prykladi Nimechchyny [Characteristics of the Institute of Mediation on the example of Germany]. Retrieved from: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=121946>

Грабовський Вячеслав Альбертович,
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та публічної служби,
Національна академія державного управління
при Президенті України,
03057, Україна, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20
Рак Юлана Олександрівна,
аспірантка кафедри публічного управління
та публічної служби,
Національна академія державного управління
при Президенті України,
03057, Україна, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20

Цитування: Грабовський В. А., Рак Ю. О. Особливості становлення та тенденції розвитку інституту медіації: українські та зарубіжні практики. *Вісн. НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2020. № 1 (96). С. 5–12.

Стаття надійшла: 12.02.2020

Схвалено до друку: 18.02.2020

Grabovskiy, Viacheslav A.,
Candidate of State Administration, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Public Administration and Public Service,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine,
20, Anton Tsedyk St., Kyiv, 03057, Ukraine
E-mail: v.grabovskiy@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3102-3347>

Rak, Yulana O.,
a graduate student of the Department of public administration and public service,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine,
20, Anton Tsedyk St., Kyiv, 03057, Ukraine
E-mail: yulana.rak@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8415-969X>

Citation: Grabovskiy, V. A., Rak, Yu. O. (2020). Osoblyvosti stanovlennia ta tendentsii rozvytku instytutu mediatsii: ukrainski ta zarubizhni praktyky [Features of establishment and trends of mediation institute development: ukrainian and foreign practices]. *Bulletin of the NAPA. Series «Public Administration»*. Is. 1 (96). P. 5–12 [in Ukrainian].

Article arrived: 12.02.2020

Accepted: 18.02.2020